

Lahden kaupunki, Sivistyslautakunta, 24.05.2022

§ 51

Valtuustoaloite: Painetun oppimateriaalin käyttäminen lahden lukioiden opetuksessa

7980/00.01.01.03/2021

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

Vastuualuejohtaja Heikki Turunen, p. 044 716 1330

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

Vastuualuejohtaja, Osallisuus ja tieto Turunen Heikki

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen seuraavan:

Maailman muuttuessa myös koulujen ja oppilaitosten on muututtava. Digitaalisuus on vallannut kaikki elämän osa-alueet. Digitaalisuuden hyödyntämisestä on tullut arkea myös opetuksessa. Kaikki oppimateriaalin tuottajat panostavat digitaaliseen materiaalin kehittämiseen. Materiaali kehittyy sitä mukaa, kun sen käytöstä ja haasteista saadaan kokemuksia. Myös opettajien taidot kehittyvät digimateriaalin käytön myötä. Lukion opetussuunnitelman tavoitteiden toteuttaminen vaatii digitaalisen materiaalin käyttöä. Joidenkin opiskelijoiden kohdalla voi olla kuitenkin tarpeellista käyttää vielä painettua materiaaliakin esimerkiksi kokonaisuuksien hahmottamisen kannalta tai terveydellisistä syistä. Lahden lukiokoulutuksessa jatketaan digitaalisen oppimateriaalin käyttöä. Joihinkin oppiaineisiin hankitaan kuitenkin pieni painettujen oppikirjojen varasto erityisopettajan käyttöön ja hänen hallittavakseen. Erityisopettaja

voi käyttää materiaalia omalla vastaanotollaan tai hänen lausuntonsa perusteella sitä voidaan jakaa opiskelijoille terveydellisistä tai oppimisvaikeuksista johtuvista syistä.

Perusteluosa

Valtuutettu Teresa Rautapää ja 21 muuta valtuutettua ovat laatineet valtuustoaloitteen: Painetun oppimateriaalin käyttäminen Lahden lukioiden opetuksessa. Valtuustoaloite on liitteenä.

Valtuustoaloitteessa tuodaan esille huoli siitä, että lukio voidaan käydä läpi ottamatta yhtään fyysistä oppikirjaa käteen koko lukion aikana. Aloitteessa todetaan myös monia painetun kirjan etuja verrattuna digitaaliseen materiaaliin sekä halutaan saada vastaukset kolmeen kysymykseen:

- 1) Kuinka monella ja minkä aineen opettajilla on mahdollinen halukkuus käyttää digimateriaalin sijasta painettua oppikirjaa?
- 2) Onko opiskelijoilla halukkuutta jossain oppiaineissa käyttää digimateriaalin sijasta painettua oppikirjaa?
- 3) Millainen taloudellinen vaikutus painetuilla ja kierrätettävillä oppimateriaaleilla on kaupungin talouteen?

Opettajille suunnatussa kyselyssä kysyttiin heidän mielipidettään kysymykseen yksi ja lisäksi kysymykseen kaksi liittyen heidän arvioonsa/ kokemukseensa opiskelijoiden halusta käyttää painettua oppikirjaa. Alla saadut vastaukset.

- 1) Kuinka monella ja minkä aineen opettajilla on mahdollinen halukkuus käyttää digimateriaalin sijasta painettua oppikirjaa?

Vastaajia noin 30 % opettajista. Vastanneista selkeästi suurin osa (75%) haluaa käyttää digimateriaalia.

Niissä oppiaineissa, joissa joku oppiaineen opettajista haluaisi käyttää painettua materiaalia, jakaantuivat toiveet seuraavasti: äidinkieli ja kirjallisuus: 2 puolesta 2 vastaan, kemia: 1/1, fysiikka: 2/1, terveystieto 2/1, historia/yhteiskuntaoppi 2/1, musiikki 1.

Kaikissa oppiaineissa, joissa löytyy painetun oppikirjan puoltajia, on myös digimateriaalin puolesta puhujia. Musiikissa ainoa vastaaja on painetun oppikirjan kannalla.

- 2) Onko opiskelijoilla halukkuutta jossain oppiaineissa käyttää digimateriaalin sijasta painettua oppikirjaa?

Opettajien arviot opiskelijoiden halusta käyttää painettua oppikirjaa jakaantuvat samoin kuin opettajien toiveet käyttää painettua oppikirjaa. Painetun oppikirjan puoltajien arviot opiskelijoiden halusta käyttää painettua oppikirjaa vaihtelevat 50-80 %:n välillä. Suurimmalle osalle opettajista, jotka puoltavat digimateriaalia, ei ole tullut toiveita painetusta oppikirjasta. Kolme näistä opettajista arvioi, että 5-20 % opiskelijoista voisi haluta painettua oppikirjaa.

Monissa opettajien arvioista syistä, miksi opiskelijat haluaisivat painetun oppikirjan, nousee opiskelijoiden terveydelliset syyt, esim. migreeni. Myös huoli siitä, että nuoret tuijottavat jo vapaa- ajallaan liikaa ruutua, on opettajien huolen aiheena. Jotkut opiskelijat myös hahmottavat kokonaisuuden paremmin painetun kirjan kautta.

3) Millainen taloudellinen vaikutus painetuilla ja kierrätettävillä oppimateriaaleilla on kaupungin talouteen?

Koulutuksen järjestäjille korvataan kaikki oppivelvollisuuden laajentumisesta aiheutuvat kulut, joten Lahden kaupungille ei ole taloudellisesti merkitystä sillä, käytetäänkö lukioissa painettua vai digitaalista oppimateriaalia.

Taustaa

Suomessa laajennettiin 1.8.2022 alkaen oppivelvollisuus koskemaan myös toisen asteen koulutusta. Samanaikaisesti otettiin lukiokoulutuksessa käyttöön myös uusi opetussuunnitelma, joka pohjautuu valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin 2019. Opetussuunnitelma määrittää opetus- ja kasvatustyön lukioissa.

Digitaalisen materiaalin käyttö lukioissa on lisääntynyt viime vuosien aikana huomattavasti. Vuonna 2016 järjestettiin ensimmäisen kerran sähköiset ylioppilastutkinnon kokeet. Muuan muassa se on ohjannut opetusta entistä enemmän digitaaliseen suuntaan. Lahden lukioissa käytettiin jo ennen oppivelvollisuuden laajentumista yli 50 % digitaalista oppimateriaalia. Joissakin oppiaineissa ei käytetty muuta kuin digimateriaalia. Kokeet ovat olleet jo useamman vuoden ajan sähköisesti järjestettyjä. Perusopetuksessa suuntaus on ollut samankaltainen ja osa opetuksesta järjestetään sähköistä oppimateriaalia käyttäen. Lukion alussa varmistetaan, että lukion aloittavilla on tarvittavat valmiudet toimia digitaalisessa maailmassa. ”Erityistä huomiota kiinnitetään opiskelijoiden valmiuteen käyttää digitaalisia välineitä ja oppimisympäristöjä.

Lukiokoulutuksen vaatima digitaalinen osaamistaso varmistetaan heti lukio-opintojen alussa.” (Lahden lukiokoulutuksen opetussuunnitelma 2021)

Opetussuunnitelman perusteissa nostetaan digitaalisuus ja sen hyödyntäminen useassa kohdassa esiin.

”Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.”

”Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.”

Pelkkään painettuun kirjaan tukeutuminen ei tänä päivänä ole oppimisessa mahdollista. Digitaalisessa maailmassa tapahtuu opettajan ja opiskelijan vuorovaikutusta, kuten tehtäväksi annet ja opettaja tuottaa myös materiaalia digitaalisessa muodossa. Toisin kuin painetussa kirjassa, on digitaalisessa maailmassa mahdollista tarjota erilaisille oppijoille sopivaa oppimateriaalia. Digitaalinen oppimateriaali mahdollistaa opittavan asian jäsentelemisen opetusryhmä- ja oppijakohtaisesti mielekkäällä tavalla. Modernit digitaaliset kirjat ovat pikemminkin oppimisympäristöjä, joihin opettajalla on mahdollisuus rakentaa opiskeltavaan aiheeseen liittyviä mielekkäitä kokonaisuuksia, jotka koostuvat teoriasta ja erilaisista monipuolisista tehtävistä, joista osa voi olla esimerkiksi itsetarkistuvia antaen opiskelijalle välittömän palautteen oppimisesta. Tarjolla on

opetusvideoita, äänitteitä, kolmiulotteisia kuvia, liikkuvaa kuvaa jne. Digitaaliset oppimismateriaalit myös kehittyvät jatkuvasti paremmiksi ja monipuolisemmiksi. Jos puhutaan oppimateriaalin saavutettavuudesta, antaa digitaalinen materiaali siihen paremmat ja monipuolisemmat mahdollisuudet painettuun verrattuna. Digitaalista oppimateriaalia on esimerkiksi mahdollista luetuttaa ääneen tekoälyyn perustuvilla lukijoilla ja skaalata suuremmiksi. Uusi lainsäädäntö myös velvoittaa oppimateriaalien digitaalista sisältöä tuottavia kustantamoja tekemään materiaalista saavutettavia (Web Content Accessibility Guidelines 2.1. Luettu 6.4. saavutettavuusvaatimukset.fi).

Kysely kymmenen suuren kaupungin lukiokoulutuksille antoi tulokseksi, että niissä on lähes 100 % käytössä digimateriaali. Joissakin kaupungeissa oppimisvaikeuksissa on mahdollista saada käyttöön painettu oppikirja. Niissä tapauksissa vaaditaan erityisopettajan tai vastaavan lausunto.

Oppimateriaalin käytön kehittäminen

Vastausprosentti opettajakyselyyn oppimateriaalin käytöstä oli valitettavan alhainen (30%), mutta saatujen tulosten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että suurin osa opettajista haluaa käyttää digimateriaalia. Joissakin oppiaineissa mielipiteet jakaantuvat, joka osoittaa, että opettajien mielestä näissä oppiaineissa sekä painetun oppikirjan että digimateriaalin käyttö on mahdollista. Suurimassa osassa oppiaineita opettajat haluavat käyttää vain digimateriaalia.

Opettajien kokemusten mukaan osa opiskelijoista haluaisi käyttää painettua oppikirjaa joissakin oppiaineissa. Huomionarvoista on, että niiden opettajien tunneilla, jotka haluaisivat käyttää painettua oppikirjaa, on myös

huomattavan paljon enemmän painetun oppikirjan puoltajia opiskelijoiden joukossa. Syinä painetun oppikirjan käyttöön mainitaan terveydelliset syyt ja kokonaisuuden hahmottaminen sekä ruutuajan pienentäminen.

Maailman muuttuessa myös koulujen ja oppilaitosten on muututtava. Digitaalisuus on vallannut kaikki elämän osa-alueet. Digitaalisuuden hyödyntämisestä on tullut arkea myös opetuksessa. Kaikki oppimateriaalin tuottajat panostavat digitaaliseen materiaalin kehittämiseen. Materiaali kehittyi sitä mukaa, kun sen käytöstä ja haasteista saadaan kokemuksia. Myös opettajien taidot kehittyvät digimateriaalin käytön myötä. Lukion opetussuunnitelman tavoitteiden toteuttaminen vaatii digitaalisen materiaalin käyttöä. Joidenkin opiskelijoiden kohdalla voi olla kuitenkin tarpeellista käyttää vielä painettu materiaaliakin esimerkiksi kokonaisuuksien hahmottamisen kannalta tai terveydellisistä syistä.

Lahden lukiokoulutuksessa jatketaan digitaalisen oppimateriaalin käyttöä. Joihinkin oppiaineisiin hankitaan kuitenkin pieni painettujen oppikirjojen varasto erityisopettajan käyttöön ja hänen hallittavakseen. Erityisopettaja voi käyttää materiaalia omalla vastaanotollaan tai hänen lausuntonsa perusteella sitä voidaan jakaa opiskelijoille terveydellisistä tai oppimisvaikeuksista johtuvista syistä.

Toimenpiteet

Kh, kv